

5.2. Економічне, матеріально-технічне та фінансове забезпечення системи реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру

У 2004 році здійснювалося фінансування та стимулювання економіко-організаційних заходів, спрямованих на попередження виникнення надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру.

У березні 2004 року було прийнято Закон України "Про державні цільові програми", що дало можливість впровадити чіткий порядок, де обов'язковим є обґрунтування необхідності розроблення програм, проведення їх експертизи, оцінки реальних фінансових ресурсів, контроль за виконанням, визначення повноважень суб'єктів їх розроблення і реалізації. Це дозволило в 2004 році вперше забезпечити виконання державних цільових програм практично в повному обсязі.

Крім того, у 2004 році продовжилися роботи щодо вдосконалення економічного механізму запобігання і реагування на надзвичайні ситуації природного та техногенного характеру. З цією метою Законом України "Про Державний бюджет України на 2004 рік" вперше були передбачені субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам:

- на виконання інвестиційних проектів - у сумі 400 млн. гривень;
- на виконання заходів з упередження аварій та запобігання техногенних катастроф у житлово-комунальному господарстві та на інших аварійних об'єктах комунальної власності - 400 млн. гривень.

Крім того у державному бюджеті 2004 року передбачено ряд цільових субвенцій, направлених на фінансування національних та державних програм, захист населення і територій, попередження та ліквідацію наслідків надзвичайних ситуацій, забезпечення нормальних умов життєдіяльності населення, а саме на:

- ліквідацію наслідків стихійного лиха в Івано-Франківській та Закарпатській областях - 20 млн. гривень;
- ліквідацію стихійного лиха минулих років 10,5 млн. гривень;
- ліквідацію наслідків на очисних спорудах м. Харкова 26,25 млн. гривень;
- виконання заходів щодо соціального захисту населення міста Жовті Води Дніпропетровської області - 7 млн. гривень;
- будівництво водоочисної станції у місті Ялта - 5 млн. гривень;
- проведення невідкладних відновлювальних робіт, будівництва та реконструкції в медичних закладах - 25 млн. гривень;
- будівництво мостового переходу через річку Південний Буг у м. Миколаєві 3 млн. гривень;
- комплексну реконструкцію та реставрацію Одеського державного академічного театру опери та балету - 30 млн. гривень;
- реконструкцію автодорожньої частини двоярусного моста через р. Дніпро у м. Дніпропетровську - 10 млн. гривень;
- будівництво автотранспортної магістралі через р. Дніпро у м. Запоріжжі - 5 млн. гривень;
- збереження, розвиток та реконструкцію історичної забудови та історико-культурної частини міст - 14,5 млн. гривень;
- закінчення будівництва Шевченківського будинку культури у м. Каневі Черкаської області - 2 млн. гривень;
- реконструкцію та реставрацію історико-архітектурних пам'яток та спортивних

споруд у м. Артемівську Донецької області - 5 млн. гривень;

- збереження та розвиток державних і національних заповідників - 4,5 млн. гривень;
- реставрацію і ремонтні роботи палацу Потоцьких у м. Тульчині Вінницької області 0,5 млн. гривень;
- збереження історичної фортеці "Хотин" у м. Хотині Чернівецької області - 1 млн. гривень;
- реконструкцію музею М. Волошина в м. Феодосія Автономної Республіки Крим - 0,5 млн. гривень.

Постановою Кабінету Міністрів України від 19 квітня 2004 р. № 509 зі змінами затверджено порядок надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на виконання інвестиційних проектів у 2004 році та перелік об'єктів, на які спрямовуються ці кошти.

Фінансування цієї субвенції здійснено на суму 498 559 тис. гривень, що становить 96,8 відсотка до планових показників. Із загального обсягу фінансування освоєно 446,301 млн. гривень, або 89,5,5 відсотка.

У 2004 році за рахунок коштів субвенції було збудовано 1275,6 км газопроводів і газових мереж, 24,3 км водопровідних та 1,92 км каналізаційних мереж; потужності водогосподарського призначення на 106,4 тис. куб. м. за добу, а також збудовано 31 об'єкт теплопостачання.

Постановою Кабінету Міністрів України від 19 квітня 2004 р № 510 зі змінами затверджено порядок надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на виконання заходів з упередження аварій та запобігання техногенних катастроф у житлово-комунальному господарстві та на інших аварійних об'єктах комунальної власності та перелік об'єктів, на які спрямовуються ці кошти. Це дозволило збільшити обсяги фінансувань окремих цільових субвенцій, а також направити значну частину коштів субвенції на:

- соціально-економічний розвиток територій - 200 198,0 тис. гривень;
- передачу у комунальну власність об'єктів соціальної інфраструктури - 36 000,0 тис. гривень;
- реалізацію заходів з ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи - 19 270,0 тис. гривень;
- соціально-економічний розвиток міст Харкова і Кіровограда - 152 310,0 тис. гривень;
- проведення заходів з берегоукріплення острова Тузла та Хаджибейського лиману у м. Одеса - 27 878,0 тис. гривень;
- реконструкцію насосно-підкачувальних станцій, мережі зовнішнього і внутрішнього водопроводу м. Харкова 600,0 тис. гривень;
- протизсувні заходи в Чернівецькій області 4 000,0 тис. гривень;
- проведення заходів щодо ліквідації наслідків та захисту від підтоплення житлових будинків 225,0 тис. гривень;
- проведення протиаварійних робіт та реконструкцію каналізаційних мереж в м. Каневі Черкаської області та відновлення тепло-, водопостачання, будівництво і реконструкцію автомобільних доріг м. Вінниці, будівництво газопроводів в Луганській та Дніпропетровській областях - 13 000,0 тис. гривень;
- розвиток житлово-комунального господарства 1 415,0 тис. гривень.

Річне фінансування субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на виконання заходів з упередження аварій та запобігання техногенних катастроф у житлово-комунальному господарстві та на інших аварійних об'єктах комунальної власності склало 438884,0 тис. гривень, або 99,53 відсотка від передбаченого обсягу.

Для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій та інших непередбачених заходів, які відповідно до законів можуть здійснюватися за рахунок коштів бюджету, проте не мають постійного характеру і не могли бути передбачені під час його складання, у державному бюджеті 2004 року затверджено резервний фонд в сумі 300000 тис. гривень. За цей бюджетний період до Кабінету Міністрів України надійшло 277 звернень щодо виділення коштів з резервного фонду державного бюджету на суму 2207079,0 тис. гривень, що у 7,4 раза перевищує затверджений річний обсяг.

У 2004 році Кабінетом Міністрів України прийнято 119 рішень, якими розподілено 300527,14 тис. гривень. Фактично за цей період було профінансовано 299849,3 тис. гривень, з яких 295379,5 тис. гривень використано, а 4469,5 тис. гривень повернуто до державного бюджету.

Розподіл коштів резервного фонду за напрямками, (тис. грн.)

Напрями використання коштів резервного фонду бюджет	Кількість рішень Уряду	Передбачено виділити, тис. гривень	Виділено асигнувань, тис. гривень	
			всього	%
НС природного характеру	24	72 667,4	72041,4	99,14
НС техногенного характеру	65	148422,7	148410,3	99,99
Інші непередбачені видатки	30	79437,1	79437,1	100,00
Всього	119	300527,2	253695,56	84,42

Із загальної кількості прийнятих Кабінетом Міністрів України розпоряджень 89, на суму 221089,1 тис. грн. передбачали проведення заходів з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, у тому числі:

- природного характеру - 24 розпорядження на суму 72 667,4 тис. гривень;
- техногенного характеру - 65 розпорядження на суму 148 422,7 тис. гривень.

Фінансування прийнятих рішень склало відповідно 72 041,4 тис. гривень (99,14 %) та 148 410,3 тис. гривень (99,99%).

Найбільша допомога з резервного фонду державного бюджету для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру, які виникли у 2004 році, надана наступним замовникам:

- Запорізькій ОДА (27654,0 тис. грн.) - на проведення заходів з ліквідації наслідків вибуху боєприпасів на ракетно-артилерійському складі в/ч А 2985 та виконання невідкладних робіт з ліквідації аварійного стану об'єктів водопостачання населених пунктів області;
- Раді міністрів АР Крим (27004,9 тис. грн.) - на ліквідацію наслідків стихійного лиха у Криму, проведення першочергових протиаварійних робіт в м. Бахчисараї, м. Керчі, м. Євпаторії та на трасі тролейбусного руху в м. Керчі;
- Донецькій ОДА (16044,8 тис. грн.) - на проведення невідкладних заходів з ліквідації надзвичайної ситуації у м. Донецьку, закупівлі спецтехніки для комунального підприємства "Міжнародний аеропорт Донецьк", виконання заходів з ліквідації наслідків підтоплення у м. Артемівську, першочергових протизсувних робіт у м. Маріуполі;
- Івано-Франківській ОДА (14680,0 тис. грн.) - на проведення невідкладних заходів з ліквідації наслідків стихійного лиха, яке сталося в липні 2004 року;

- Луганській ОДА (12403,72 тис. грн.) - на проведення аварійно-відновних робіт на мережах водопостачання, водовідведення та теплозабезпечення м. Кіровська та м. Луганська, а також дорожньому господарстві у м. Ровеньки;
- Тернопільській ОДА (11000,0 тис. грн.) - на проведення невідкладних заходів з ліквідації наслідків стихійного лиха, яке сталося в липні 2004 року.

На інші непередбачені заходи 31 розпорядженням Уряду з резервного фонду державного бюджету направлено 79 437,1 тис. гривень. Фактичне фінансування інших непередбачених заходів проведено у повному обсязі, при цьому використано 78743,5 тис. грн., повернуто до держбюджету 693,6 тис. гривень.

Найбільша допомога (41 622,33 тис. грн.) за статтею "Інші непередбачені заходи" надана МЗС для виплати компенсації спадкоємцям громадян, які загинули внаслідок катастрофи російського пасажирського літака ТУ-154М 4 жовтня 2001 року (виконання вимог Угоди між Урядом України та Урядом Російської Федерації).

Крім фінансових джерел, своєчасне реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру повинно також забезпечуватися резервами матеріальних ресурсів, які створюються відповідно до вимог постанови Кабінету Міністрів України від 29 березня 2001 р. № 308 "Про Порядок створення і використання матеріальних резервів для запобігання, ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру та їх наслідків".

Протягом року здійснювалися заходи щодо створення резервів матеріальних цінностей для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру.

Обсяги накопичення матеріальних резервів усіх рівнів постійно зростають, але вони ще не повною мірою відповідають затвердженим нормам. Окрім того, у 2004 році підготовлено проект постанови Кабінету Міністрів України "Про Номенклатуру та норми накопичення державного матеріального резерву", в якому передбачено збільшення кількості необхідних найменувань матеріальних цінностей з 13 до 60.

Накопичення матеріальних цінностей відомчих резервів здійснюється в основному на об'єктовому рівні. Однак аналіз стану формування відомчих резервів у 2004 році свідчить про ще недостатній рівень роботи у цьому напрямку.

Так, Міністерство аграрної політики визначило місце накопичення матеріальних цінностей відомчого резерву, але реальних матеріальних запасів не створило.

Міністерством охорони здоров'я розроблено рекомендації для визначення номенклатури об'єктових резервів та затверджено плани-графіки накопичення відповідних резервів лікарських засобів по регіонах. Обсяг накопичених у відомчому резерві лікарських засобів і виробів медичного призначення становить близько 11% від затвердженого.

У Міністерстві палива та енергетики створення відомчого резерву покладено: в ядерно-енергетичній галузі на компанію НАЕК "Енергоатом", у нафтогазовій - на НАК "Нафтогаз України" та в енергетичній - на НЕК "Укренерго". Цими підприємствами паливно-енергетичного комплексу (ПЕК) здійснено відповідні організаційно-розпорядчі заходи щодо створення об'єктових запасів. Практично усіма суб'єктами господарської діяльності ПЕК, що належать до сфери управління Мінпаливенерго, розроблено номенклатури матеріально-технічних засобів, видано відповідні розпорядчі документи та створено об'єктові запаси.

У Міністерстві промислової політики резерв у цілому створено, за винятком будівельних матеріалів, які накопичено не в повному обсязі (цементу - 87%, цегли будівельної - 89%, шиферу - 83%, рубероїду - 92%, скла віконного - 83%).

Міністерство транспорту та зв'язку створення відомчого резерву доручило підприємствам Укрморрічфлоту, Укравіації, Укрзалізниці та Держкомзв'язку. Цими

організаціями створено об'єктові запаси матеріалів, що можуть бути використані для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру. Обсяг створеного резерву, який накопичив Держкомзв'язок, становить близько 60% від передбачених обсягів.

Держводгосп створив резерв за рахунок наявних запасів на суму 1млн. грн., що становить 12% передбаченого обсягу.

Держлісгоспом визначено пункти накопичення та частково створено відомчий резерв, в основному це запас пально-мастильних матеріалів (бензину - 83% від потреби, дизельного пального - 38%, автотракторних мастил - 93%).

Отже, кращі показники формування відомчих резервів мають Мінпромполітики - 92 % та Держкомзв'язку - 66 % від передбачених обсягів. Обсяги накопичення резервів інших відомств поки ще не перевищують 20 % від передбачених (Держлісгосп - 18 %, Держводгосп - 12 %, МОЗ - 11 %).

Протягом минулого року перевірено стан створення відомчого резерву Мінагрополітики та регіональних матеріальних резервів у Донецькій, Запорізькій, Рівненській, Сумській та Тернопільській областях.

Зусилля керівників усіх рівнів зосереджено на питанні реального створення і накопичення матеріальних резервів. З цією метою в регіонах видано необхідні розпорядження, складено плани-графіки накопичення резервів, дано доручення керівникам підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності і господарювання про створення відповідних матеріальних резервів.

На цей час на базах та складах регіональних резервів накопичено матеріальних цінностей на суму більше 40 млн. грн. (33,94 % від передбаченого обсягу), що на 12% більше порівняно з аналогічним періодом минулого року. Враховуючи, що регіональні програми із створення матеріальних резервів у більшості областей розраховані до 2005 року, існуючі темпи не відповідають затвердженим графікам накопичення.

Питання стійкого фінансування регіонального та місцевого резервів у багатьох областях досі залишається невирішеним і проблемним. Темпи накопичення матеріальних резервів усіх рівнів стримуються внаслідок недостатнього фінансування цих заходів. Передбачені в бюджетах обсяги коштів не забезпечують повномасштабного створення матеріальних запасів. Придбання матеріальних цінностей, в основному, здійснювалось за рахунок коштів, виділених для ліквідації надзвичайних ситуацій з резервного фонду бюджету, а прийняття постанови Кабінету Міністрів України від 29 березня 2002 р. № 415 "Про затвердження Порядку використання коштів з резервного фонду бюджету" забороняє фінансування подібних витрат і унеможливує накопичення матеріальних цінностей у такий спосіб.

Враховуючи складність ситуації з фінансовим забезпеченням, накопичення матеріальних цінностей у резервах здійснюється, в основному, за рахунок наявних запасів та інших, не заборонених законодавством, джерел. Відпрацьовуються питання укладання договорів із підприємствами будівельної індустрії та структурами служби забезпечення пально-мастильними матеріалами на постачання найбільш необхідних засобів для проведення першочергових аварійно-рятувальних та відбудовних робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

Більш повні обсяги матеріальних резервів створено в Івано-Франківській (78%), Донецькій (73%), Житомирській (67%), Чернівецькій (61%), Запорізькій (58%), Харківській (57%) та Хмельницькій (63%) областях.

Значно активізовано здійснення заходів щодо створення необхідних запасів у Черкаській (46%), Сумській (40%), Одеській (35%), Миколаївській (35%), Чернігівській (32%), Закарпатській (25 %) та Кіровоградській (25%) областях.

Складніше і повільніше вирішується це питання у Київській та Луганській областях,

мм. Києві та Севастополі, де обсяги створеного запасу становлять до 10 % від передбачених.

У 2004 році проведено значну роботу щодо поповнення оперативного резерву МНС. Зокрема, придбано та закладено близько 60 тонн продовольства (круп різних - 40 т, цукру - 20 т) та медичних засобів. Загальна вартість накопичених матеріальних запасів становить більше 1 млн. гривень.

За рахунок коштів резервного фонду Державного бюджету Міністерством було проведено закупівлю, відправлення та супровід до місця призначення гуманітарної допомоги країнам, які постраждали внаслідок надзвичайних ситуацій, а саме:

Дата	Країна	Підстава для надання гуманітарної допомоги		Склад вантажу гуманітарної допомоги
		Указ Президента України	постанова Кабінету Міністрів України	
З 27 по 29 січня	Ісламська Республіка Іран	№ 1532/2003 від 27 грудня 2003 р.	№ 2044 від 27 грудня 2003 р.	Медичні засоби та продукти харчування
11 вересня	м. Беслан, Республіка Північної Осетії-Аланії	№ 1045/2004 від 5 вересня 2004 р.	№ 1194 від 9 вересня 2004 р.	Медичні засоби та медикаменти

У результаті співпраці з вітчизняними та зарубіжними благодійними фондами підрозділами Міністерства у 2004 році отримано у вигляді гуманітарної та благодійної допомоги 4 пожежні автомобілі, понад 90 тонн продуктів харчування, медикаментів, засобів медичного призначення та інших матеріальних цінностей.

Основними завданнями у створенні резервів на найближчу перспективу є:

- продовження роботи з накопичення в оперативному резерві матеріальних цінностей для забезпечення першочергових робіт при ліквідації НС та надання термінової допомоги постраждалому населенню;
- розширення номенклатури та обсягів накопичення резерву, виходячи з аналізу надзвичайних ситуацій, які виникли за звітний період;
- удосконалення системи зберігання матеріальних цінностей, своєчасного їх поповнення та якісного обслуговування.

В умовах виникнення масштабних надзвичайних ситуацій пріоритетного значення набувають питання матеріально-технічного забезпечення сил реагування. Основу підрозділів сил реагування становлять відповідні підрозділи МНС.

Відповідно до Державної програми перетворення військ Цивільної оборони України, органів і підрозділів державної пожежної охорони в Оперативно-рятувальну службу цивільного захисту (далі - Служба) в МНС проводиться робота з розробки плану технічного переоснащення Служби.

Протягом 2004 року від розформованих військових частин та тих, які підлягають розформуванню у 2005 році, до органів і підрозділів Служби передано понад 700 од. техніки, 2500 од. основних засобів та понад 450 тонн матеріальних цінностей різних видів технічних служб.

У зв'язку із створенням рятувальних загонів регіонального та територіального рівнів вивільняються додатково близько 360 од. техніки, яка буде спрямована на укомплектування підрозділів районного рівня.

У 2004 році продовжувалася робота з Міноборони та МВС, у результаті якої на цей час безкоштовно отримано інженерної та автомобільної техніки на суму близько 8 млн. грн., а також засобів для проведення підривних робіт у кількості, яка дозволила на 100% забезпечити піротехнічні підрозділи вибуховими речовинами та засобами підриву (отримано 20 т тротилу та 45 тис. од. засобів підриву).

Однак в умовах переоснащення підрозділів МНС гострого значення набуває забезпеченість цих підрозділів сучасними видами інженерної, спеціальної пожежної та автомобільної техніки, мобільними аварійно-рятувальними комплексами та обладнанням, засобами захисту особового складу. Відсутність у підрозділах новітніх зразків спеціальної аварійно-рятувальної техніки й обладнання для ліквідації надзвичайних ситуацій та проведення аварійно-рятувальних робіт суттєво впливає на оперативне реагування на надзвичайні ситуації, локалізацію та мінімізацію їх наслідків.

На цей час загальна укомплектованість підрозділів МНС основними видами техніки та засобів складає 80,6%, з них близько 80% - це зразки з термінами експлуатації від 15 до 45 років.

У межах виділених бюджетних асигнувань у 2004 році проведено закупівлю техніки, майна, аварійно-рятувального обладнання та пожежно-технічного озброєння, що дало змогу лише на 1,1% підвищити рівень забезпечення підрозділів новими видами техніки та засобів.

З урахуванням того, що 5% техніки та засобів щорічно підлягає заміні внаслідок їх фізичного зносу, мінімальна щорічна потреба на технічне переоснащення підрозділів МНС складає 132 млн. гривень.

У 2004 році на зазначені цілі було виділено 44 млн. грн. (33% від річної потреби).

За таких умов темпи фізичного та морального старіння техніки та засобів у 10-15 разів вищі від темпів поставок нових зразків. А це через 3-5 років може призвести до підриву боєздатності аварійно-рятувальних підрозділів.

Тому основною проблемою на 2005 рік є забезпечення сил реагування першочергово необхідними зразками техніки і засобів та організація ремонту існуючих. Вирішення цього завдання буде здійснюватися за рахунок:

- перерозподілу техніки та засобів, що вивільняються у ході скорочення мобілізаційного завдання, реформування військ ЦО та територіальних підрозділів МНС;
- коштів Державного бюджету в межах фінансування МНС;
- позабюджетної діяльності підрозділів та коштів, що надходять від реалізації надлишкового майна;
- безкоштовного отримання надлишкової техніки та засобів від інших силових структур;
- коштів, що виділяються місцевими органами виконавчої влади, спонсорської та гуманітарної допомоги.

З метою удосконалення механізму економічного регулювання у 2005 році необхідно продовжувати:

- впровадження ефективних економічних механізмів, що сприяють реалізації захисних заходів, розробку і реалізацію системи податкових пільг, пільгових кредитів банків, державних інвестицій, санкцій для підприємств, що нехтують питаннями техногенної безпеки;
- впровадження обов'язкового державного страхування ризику небезпечних об'єктів, населення, яке мешкає в потенційно небезпечних зонах. При цьому держава повинна виступати гарантом регулювання відносин у галузі страхування ризику відповідальності організацій, що експлуатують небезпечні промислові об'єкти;
- формування нормативно-правової бази з реалізації наглядових функцій в галузі захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру;

- формування страхових фондів та інших джерел фінансування заходів щодо попередження та ліквідації надзвичайних ситуацій в регіонах;
- удосконалення системи страхування та перестраховання техногенних та природних ризиків виникнення аварій, катастроф;
- впровадження механізмів і методів фінансового менеджменту у сфері попередження надзвичайних ситуацій;
- удосконалення форм, умов та норм кредитування у сфері попередження і ліквідації надзвичайних ситуацій;
- формування системи лізингових операцій у галузі попередження і ліквідації надзвичайних ситуацій;
- залучення фінансових потоків організацій незалежно від форми власності в сферу забезпечення техногенної та природної безпеки;
- використання комерційних проектів для організації позабюджетного фінансування заходів з попередження та ліквідації надзвичайних ситуацій.